

Karalis – pliks, prasts un melīgs

Lato Lapsa

2024-01-30T00:00:00+00:00

Lato Lapsa

Karalis

P L I K S

P R A S T S

M E L Ī G S

Lato Lapsa

Karalis – pliks, prasts un melīgs

Lato Lapsa

2024

ISBN: 978-9984-823-63-8

© L. Lapsa

© Pietiek.com

© Vāka dizains – Toms Plūsis

© Foto – F64

“Vienā mirklī Dodsona izskats mainījās: viņa vaibstos atspoguļojās auksta nežēlība, jaukta ar nevaldāmu mantkāri. Uz brīdi viņa dvēsele kā ļauna seja pavīdēja cienījamu ļaužu mājas logā.”

O. Henrijs, “Ceļi, kurus izvēlamies”

“Lēmumā iepriekš minēto liecinieču G. Razānes un M. Treijas liecību saturs pierāda, ka šajā jautājumā I. Rimšēvičs melo. Tādējādi I. Rimšēviča liecības kopumā jāvērtē kritiski, jo tās satur patiesībai neatbilstošu notikumu izklāstu.”

KNAB izmeklētājas Natālijas Tumuškānes slēdziens par Ilmāra Rimšēviča liecībās fiksētiem meliem

“Staigā, pimpis, apkārt, ar prezentāciju – Ministru kabinets, premjers, Saeimas budžeta komisija. Vienkārši stāsta, nu: “Johaidī, mēs te pievelkam, tā teikt, naudiņu, mēs te darba vietas radām. Paskatieties, cik mēs nodokļus nomaksājam!” Bļēģ, nu kas tie par stāstiem, vecais! Nu! Nu, tak bērnišķīgi kaut kādi ir, nu!”

Ilmārs Rimšēvičs sarunā ar Māri Martinsonu, “Taureņu” pirts sarunas

Satura rādītājs

- Priekšvārds
- I. Pirmais stāsts par meliem un nespējību. Kā Ilmārs Rimšēvičs “nepamanīja” un pēc tam pieļāva “Bankas Baltija” izlaupīšanu
- II. Otrais stāsts par meliem un nolaidību. Kā Ilmārs Rimšēvičs “nepamanīja” un pēc tam veicināja “Parex bankas” katastrofu
- III. Trešais stāsts par meliem un nekaunību. Kā Ilmārs Rimšēvičs attīstīja savus “nokopšanas pakalpojumus”
- Pēcvārds
- I pielikums
- II pielikums
- III pielikums
- IV pielikums
- V pielikums
- VI pielikums
- VII pielikums. Pāris lapiņas no Satversmes aizsardzības biroja “pazudušās” Ilmāra Rimšēviča valsts noslēpuma “mapītes”
- Attēli
- “Kolaborants 2”

Priekšvārds

Pēdējo vārdu savā kukuļošanas un korupcijas tiesas prāvā šis cilvēks beidza ar izjustiem, aizkustinošiem, noteikti no sirds nākušiem vārdiem par vēlmi turpināt kalpot Latvijas cilvēkiem un ar “Dievs, svētī Latviju!”, un es pieķēru sevi pie domas, ka gandrīz, gandrīz jau atkal būtu gatavs viņam noticēt. Citos apstākļos, vēl

tikai dažus mēnešus iepriekš – tiešām arī noticētu, ka šos vārdus saka patiesš godavīrs, kurš kļuvis par zemiskas Latvijas ienaidnieku sazvērestības upuri.

Šim cilvēkam neapšaubāmi ir talants melošanas un izlikšanās jomā, kas vēl uztrenēts iespaidīgi ilgi – trīs gadu desmitus. Šī rekordilgā atrašanās pašā Latvijas kroplās un nekrietnās varas elites virsotnē viņam acīmredzot ir iemācījusi, ka uz publiku iedarbojas nevis gudra un pārdomāta, bet konsekventa un nekaunīga melošana. Un tā ir viņa specialitāte. Viņa superspēja.

Īpaši viņam patīk vietā un nevietā melot par savu atklātību – pēdējais vārds kukuļošanas prāvā nav nekāds izņēmums.

“Es stāstu visu, ko zinu, no sirds. Visu! Tik daudz, ka aizmirstas frāze – ka man ir tiesības arī klusēt, jo tas tiesā var tikt izmantots pret mani. Bet, tā kā nav nekāda pamata noziegumam, tad esmu bez bremsēm. Domāju, tāda būtu jebkura cilvēka reakcija vai būtība, jo – tev jau nav nekā slēpjama, nekā tāda, par ko būtu kauns, neērti vai jānožēlo...” – tā viņš, piemēram, jaunajā grāmatā “Aprakt dzīvu pie karātvārm” melo par savām pirmajām liecībām. Un melo tik sirsnīgi un aizrautīgi, ka, kamēr nav iespējas paraudzīties, ko tad īsti viņš ir sastāstījis, šiem meliem gribas noticēt.

Šis cilvēks ir nu jau bijušais Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs.

Es neesmu tā vislaticīgākā un glupākā aitiņa, bet godīgi atzišos – arī mani viņš bija piekrāpis un apvedis ap stūri. Arī es biju noticējis viņa meliem. Turklāt nevis kādā vienā konkrētā gadījumā, bet faktiski gadu desmitiem ilgi, jau kopš deviņdesmito gadu sākuma.

Pat tad, kad es pirms padsmīti gadiem ilgi un gari tiesājos ar šo kungu, kurš bija ieņēmis galvā, ka viņš stāv pāri Latvijas likumiem, ka viņa iestāde nav nekāda parastā valsts iestāde un ka sabiedrībai nav nekādu tiesību uzzināt, kādas prātam grūti aptveramas summas viņš saņem no nodokļu maksātāju naudas, man pēc uzvaras šajās prāvās vienalga šķita – jā, protams, man ir darīšana ar pārrījušos, augstprātīgu, iedomīgu mūsu “elītes” pārstāvi, bet ne jau nu ar prastu meli un nekaunīgu korumpantu.

Arī tad, kad jau tikpat sensenos laīkos Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs, kurš bija daudzkārt publiski uzstājies, valstiski atbildīgi biedējot ar ēnu ekonomikas iespējamo pieaugumu, pats tika atmaskots par līdzdalību šajā ēnu ekonomikā un “maksāšanu ķepā” cilvēkam, kas viņam bez kādiem līgumiem un nodokļiem “palīdz sniegu notīrīt”, nekas īpašs manos priekšstatos nemainījās. Visi taču viņi tur tādi – liekuļi un maitas. Jā, liekuļi un maitas, tomēr ne urlas un prasti kukuļņēmēji.

Jā, vēl vairāk – pat tad, kad 2018. gada februārī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs Ilmāru Rimšēviču aizturēja aizdomās par kukuļņēmšanu un šīs iestādes nekrietnākie darbinieki savā tradicionālajā derdzīgi pusnoziedzīgajā manierē sāka valsts uzturētajiem “sabiedriskajiem” medijiem par viņu nopludināt noklausītu sarunu fragmentus, arī tie mani nepārīiecināja.

Jā, es lasīju šos fragmentus, bet vienalga kaut kā pārāk neticami šķita, ka šīs vienmēr solīdais, uzvedīgais, izglītotais kungs, politiskās elites pašas virsotnes pārstāvis, neiebilst, kad puskrimināls uzņēmējs par viņu primitīvi ņirgājas ar vārdiem: “Es nezīnu, šaubos, vai tu esi tik daudz nopizģģģjis vienkārši šo gadu laikā, vienkārši, ka tu varētu ieguldīt.” Un šīs kungs – Latvijas Bankas prezidents ne tikai neiebilst, bet pazemīgi taisnojas: “Nē. Nu, tā... lieks sotaks, un viss. Vai ne?...” Tas vienkārši nešķita iespējams.

Kas mani izārstēja? Pavisam vienkārši – mani izārstēja 2018. gada 15. februārī sāktā kriminālprocesa Nr. 16870000618 divdesmit četri sējumi.

Runa nav par to, vai šajos sējumos ir vai nav pietiekama pamata notiesāt kukuļņēmēju un korumpantu Ilmāru Rimšēviču. Visticamāk, beīgu beigās viņš izspruks cauri ar nosacīti veselu ādu – tik daudz dažādu neģēdzību šīs lietas ietvaros ir sastrādājuši KNAB un prokuratūras diletanti, parazīti, varbūt arī korumpanti. Galu galā šo kungu neiesēdināja ne par viņa nolaidību “Bankas Baltija” krahā, ne par “Parex bankas” katastrofas “nokārtošanu”, kad tieši viņa vainas dēļ Latvijas valsts piedzīvoja īstu katastrofu, zaudēja simtus miljonu un tika atiesta atpakaļ par vairākiem gadiem, – kaut vajadzēja iesēdināt, protams.

Runa ir par to, kas vispār izlasāms šajos krimināllīietas sējumos un kā tas iet kopā ar visu to, kas jau zināms par Ilmāru Rimšēviču viņa augstajā amatā.

“Tiesiskajā” Latvijas valstī likumdevēji ar gudru ziņu ir iekārtojuši tā, ka likumīgā ceļā par kādas augstas personas iespējamiem noziegumiem sabiedrībai pilnu informāciju ir iespējams uzzināt tikai tad, kad attiecīgajā lietā ir spēkā stājies spriedums – un arī tad vēl “tiesībsargāšanas” iestādēm ir tiesības lemt, ko un vai vispār atklāt.

Bet tikmēr... tikmēr sabiedrībai jāpietiek ar tām tendenciozajām skrandām, ko tai caur valsts uzturētiem “sabiedriskajiem” medijiem pamet to pašu “tiesībsargāšanas” iestāžu pārstāvji. Tā tas līdz šim ir bijis arī attiecībā uz Ilmāra Rimšēviča kukuļošanas kriminālprocesu.

Šis nebūs tas gadījums.

Katram no šīs grāmatas lasītājiem ir iespējams pašam iepazīties ar būtiskāko daļu no šiem te divdesmit četriem sējumiem – Ilmāra Rimšēviča kukuļošanas un korupcijas kriminālprocesa materiāliem – un pašam ar savu prātu izspriest, par ko viss izlasītais liecina. Lasiet paši, domājiet paši un paši izdariet secinājumus par saviem iespaidiem. Jums ir visas iespējas.

Kādi bija mani iespaidi? Lūk, kādi.

Urla. Mans pirmais iespaids, lasot šī kriminālprocesa materiālus, bija par vienkārši derdzīgu, šķebinošu, prastu, ikdienā nomaskējušos urlu, kas sev ļauj vaļu tikai vistuvāko ļaužu lokā. Urlu, kas, ticis prom no nepieciešamības izlikties sabiedrības acīs, var brīvi uzelpot, savas pārvaldītās nozares pārstāvjus nosaukt par pimpjiem, piebārstīt sarunu ar rupjiem krievu lamuvārdiem un ieņirgt par idiotiem, kas lepojas ar radītām darbavietām un nomaksātiem nodokļiem...

Varbūt atklājums par šo man iepriekš nezināmo un nenojausto nu jau bijušā Latvijas Bankas prezidenta otro – derdzīgo – seju nešķīstu tik šokējošs, ja šis vienu no valsts visaugstākajiem amatiem jau kopš deviņdesmito gadu sākuma ieņēmušais cilvēks arī mani, tāpat kā visu sabiedrību, gadu desmitiem nebūtu sekmīgi krāpis – un arī piekrāpis – ar savu rūpīgi kultivēto vieda tautsaimnieka un atbildīga valstsvīra publisko tēlu.

Tieši šis kontrasts personiski man bija visgraujošākais – reizē ar atskārsmi par to, cik meistarīgi gadu desmitiem ilgi šis cilvēks ir spējis no visas sabiedrības paslēpt šo savu otro seju. Ļoti iespējams – savu īsto, patieso seju. Un, jo vairāk es lasīju, jo pretīgāk man kļuva.

“Staigā, pimpis, apkārt, ar prezentāciju – Ministru kabinets, premjers, Saeimas budžeta komisija. Vienkārši stāsta, nu: “Johaidī, mēs te pievelkam, tā teikt, naudiņu, mēs te darba vietas radām. Paskatieties, cik mēs nodokļus nomaksājam!” Bļēģ, nu kas tie par stāstiem, vecais! Nu! Nu, tak bērnišķīgi kaut kādi ir, nu!” – un šos vārdus saka valstsvīrs, kas publiski vienmēr bija paudis viskvēlākās rūpes par darbavietām, par nomaksātajiem nodokļiem, par tautsaimniecības uzplaukumu...

“Tie, kas sūta, tos vajag izķert. Saproti? Jā? Tos vajag izķert un, un, un tā... viņus sēdināt. Jā? Tu, bļāģ, parādīsi, kā tur viss? (..) Ā, nu, tie ir tie pimpji, kas ir, “Saktā” sēž. Jā?(..) Jums bija metiens, vai ne... bija. Un es domāju – bļāģ, bet taču būs metiens! Un tad, kad nebija metiena, es domāju, bļāģ, job tvoju! (..) Nē, nu, bet vi... viņam arī tur ir Izraēlas asinis... Nav nekāds Rubenis, viņš ir Rubens. Viņš ir hi... hitrožopijs,” – un šis te bļēgotājs un antisemīts ir tas pats vienmēr solīdais, vienmēr korektais, vienmēr delikātais valsts centrālās bankas vadītājs...

“Ilmārs Rimšēvičs: – Tas ir tas ejošākais, kas Jūrmalā šobrīd ir.

Māris Martinsons: – Nu tas vienkārši, varbūt kaut kāda skice.

Ilmārs Rimšēvičs: – Viesnīcas tur. Jā.

Māris Martinsons: – Bļāģ, uz kaut kādu “Jauno vilni” izmest vienkārši... Nu, kaut kā tā, nu.

Ilmārs Rimšēvičs: – Jā. Tā ir tāda, tā būtu laba doma. Ja mēs paspētu līdz tam laikam. Kamēr vēl Raimonds Pauls dzīvs. Jā?

Māris Martinsons: – Jā.

Ilmārs Rimšēvičs: (Smejas.)” Arī tā nav nekāda kļūda vai nekrietna nomelnošana. Paspēt nopārdot dzīvokļus “Jaunā vilņa” krievi, kamēr Raimonds Pauls nav nomiris, – nu kā gan tur Latvijas Bankas prezidentam pašam par savu lielisko joku neieņirgt pilnā urliskā rīklē...

Un tā tālāk, un tā tālāk.

Šajā grāmatā pirmoreiz publicētas visas bēdīgi slavenās “Taureņu” pirts sarunas, kuras iekļautas Ilmāra Rimšēviča kukuļošanas kriminālprocesa materiālos. Un tās pilnīgi noteikti ir viens logs, kas pirmoreiz parāda šo te Ilmāra Rimšēviča otro, līdz šim slēpto seju. No labi situētas padomju okupācijas varas kolaborantu – staļinistu – ģimenes nākuša prasta puskrievu urlas seju. Tieši tāda urlas, kas ir gatavs ieņirgt par ikvienu, kura nav klāt, un gatavs pakampt jebkuru kumosu, ja vien tas ir droši iespējams.

Bet ir vēl arī otrs, varbūt pat vēl daudz nozīmīgāks logs. Manā izpratnē vēl lielāka vērtība no Latvijas kroplās politiskās elites patiesās sejas izzināšanas viedokļa ir nevis pašas ierakstītās Ilmāra Rimšēviča sarunas, bet gan krimināllietas protokolos rūpīgi fiksētais – kā turpmāko mēnešu gaitā pēc aizturēšanas šī kunga meli un izlocīšanās, ja tā varētu teikt, evolucionē. Ir vieni meli, kurus viņš aizvieto ar citiem, ir otri, pie kuriem viņš turas līdz pēdējam, un ir vēl trešie, kurus viņš “piemirst” – un acīmredzami cer, ka tāpat būs arī ar izmeklētājiem un prokuroriem.

Vēl vairāk – secinājumi par nu jau bijušā Latvijas Bankas prezidenta “īsto seju”, uz ko vairāk nekā skaidri norāda ierakstīto sarunu atšifrējumos starp rindiņām nolasāmais urliskais alkatīgums un nopratināšanas protokolos fiksētais patoloģiskais melīgums, liek pilnīgi citām acīm paraudzīties arī uz Ilmāra Rimšēviča “veikumu” divās viņa atbildības sfērās un viņa pilnvaru laikā notikušās grandiozās katastrofās – “Bankas Baltija” izlaupīšanā un “Parex bankas” krahā – un šajā “veikumā” saskatīt nevis “kļūdas”, “neveiksmes” un “nepilnības”, bet gan kaut ko pavisam citu.

Lasiet paši, spriediet paši.

I. Pirmais stāsts par meliem un nespējību. Kā Ilmārs Rimšēvičs “nepamanīja” un pēc tam pieļāva “Bankas Baltija” izlaupīšanu

“Māris Martinsons: – Kā viņam tur vispār iet?

Ilmārs Rimšēvičs: – Viņam ļoti labi iet. Viņam iet labi. Tiesām. Jā? Vienīgie, ko drāž, tagad ir “Baltikums”.

Māris Martinsons: – Tos lai drāž.

Ilmārs Rimšēvičs: – Tie tur, tie tur kaut kā.

Māris Martinsons: – Es tos Peškovus ciest nevaru.

Ilmārs Rimšēvičs: – Tie tur kaut kā ir sajutušies tādi, nu, tā kā... A mēs te – hops! Jā?”

No “Taureņu” pirts sarunām

Pēc 1991. gada augusta puča izgašanās par Latvijas Bankas jauno vadītāju kļūst tobrīd divdesmit deviņus gadus vecais Augstākās Padomes deputāts ar fiziķa izglītību Einars Repše, kurš formāli gan ir parlamenta Ekonomikas komisijas Banku un finanšu apakškomisijas vadītājs, taču pirms tam lielāku ievēribu guvis ar aktivitātēm demilitarizācijas jomā.

Jaunajam Latvijas Bankas vadītājam sev uzticētajā nozarē nav ne nojēgas, ne izglītības, ne pieredzes, un pāris gadus vēlāk Einars Repše godīgi atzīstas, ka tajā brīdī, kad “uzņēmies šo darbu”, viņš “izlasījis tikai vienu nodaļu Paula Samuelsona ekonomikas mācību grāmatā par to, kas ir nauda un ekonomika. Vēl es biju lasījis dažu mūsu emigrantu un citu speciālistu rakstus par ieteicamo finansiālo attīstību Baltijas valstīs. Tas arī viss”.

Mazliet pat dīvaini, taču ne politiķi, ne arī sabiedrība tobrīd nekādu īpašo uztraukumu par jaunā bankas vadītāja neprofesionalitāti neizrāda. Viens no nedaudzajiem, kas uz Latvijas Bankas nākotni pēc Einara Repšes iecelšanas par bankas prezidentu raugās skeptiski, ir ekonomikas ministrs Jānis Āboltiņš, kurš dienasgrāmatā ieraksta: “Latvijas Bankas veiksmīga darbība būs visai problemātiska, ļoti žēl. Jācer, ka viņam pietiks prāta, lai mācītos un ieklausītos padomos.”

Einars Repše gan vienmēr ir apgalvojis, ka dažādus padomus labprāt uzklausa un augsti tos vērtējot, taču realitāte ir nedaudz cita – par gudrāko viņš vienmēr un bez kādiem variantiem uzskata pats sevi. Tas spilgti

parādās, jau viņam darbojoties 1991. gada 26. novembrī izveidotajā Naudas reformas komitejā: “Netika rakstītas nekādas koncepcijas, monogrāfijas, hrestomātijas vai citi dokumenti. Nekā tāda nebija. Man liekas, ka dažreiz tās tiek rakstītas, lai noslēptu analfabētismu un ideju trūkumu.”

Visvisvisgudrākais viņš ir arī tad, kad Saeimas parlamentārās izmeklēšanas komisija jau 1994. gadā atklāj, ka 1990.–1993. gadā Latvijas bankas nodaļas izsniegušas “sliktajos kredītos” vairāk nekā 21 miljonu latu, jo gluži vienkārši nav bijušas nekādas instrukcijas par to, pēc kādiem kritērijiem šo naudu izsniegt. Latvijas Bankas prezidenta atbilde komisijai par šīs būtībā valsts naudas izdāļāšanu ir īsa un skaidra: “Mēs apzināti nodaļu vadītājiem devām pilnīgu brīvību lemt un atbildēt. Daļēji to var uzskatīt par skolas naudu.” Un tad pienāk laiks Latvijai par mūsu varoņa “skolu” samaksāt jau īsti kārtīgi.

Iedomīgā un augstprātīgā dīvaiņa ēnā paliek viņa vietnieks, kurš kā Latvijas Bankas valdes priekšsēdētājs deviņdesmitajos gados ir īstais centrālās bankas ikdienas darba organizētājs, publisko atbildību gan veikli nogrūžot uz savu dīvainību aizvien vairāk pārņemto priekšnieku. Tas ir 1965. gada 30. aprīlī padomju okupācijas varas aktīva kolaboranta Borisa Josifoviča Rimšēviča un viņa sievas Ārijas ģimenē dzimušais Ilmārs Rimšēvičs.

Gatavība kalpot dažādus labumus nodrošinotajai okupācijas varai ģimenei patiešām ir, tā sacīt, “asinīs”. Pirms dažiem gadiem iznākušajā grāmatā “Brālība kvadrātā” Ārijas Rimšēvičas, dzimušas Grases, izcelsme aprakstīta šādi: “Viņas vecāki bija dzimuši Krievijā, un ģimene, kuras senči savulaik devās uz Sibīriju brīvas zemes meklējumos, tikai 1944. gadā kopā ar Padomju armiju ieradās Latgalē, Viļakā. (..) ”

Ar Sarkano armiju ienākušajai jaunajai varai bija jāattīra Viļakas apkaimes meži no nacionālajiem partizāniem, kuri turpināja pretošanos jaunajai iekārtai. Tie Ilmāra vectēvu Alfrēdu sodīja par darbu okupācijas režīma labā – 1945. gadā viņu nogalināja tā dēvētā Zvejnieka grupa.”

Savukārt “istreibīķeļa” meita jau kopš bērna kājas ir uzticama okupācijas varas atbalstītāja – lūk, kaut vai pāris fragmenti no Viļakas pilsētas septiņgadīgās skolas ar latviešu mācību valodu pionieru vienības padomes priekšsēdētājas Ārijas Grases 1950. gada 22. jūnijā publicētā kvēlā uzsaukuma “Pionieru salidojumam rūpīgi gatavojamies” Viļakas rajona laikrakstā “Latgales Zemnieks”:

“Mēs rūpīgi strādājam pie darba “Viļakas apkārtnes revolucionārā vēsture”. Šī darba materiālus mēs savācām no vecajiem mūsu rajona revolucionāriem, kas mums pastāstīja daudz vērtīga par mūsu rajona vēsturi. Dzir-dot, kā mūsu vectēvi un vecmāmiņas cīnījušies par darbaļaužu laimi, vēl stiprāka kļūst arī mūsu Dzimtenes mīlestība, vēl cietāka kļūst griba – darīt visu Dzimtenes tālākajam uzplaukumam, darīt visu, lai Dzimtene kļūtu vēl stiprāka, lai nekad darbaļaužu laimi nekas neaptumšotu.

Par visu to mēs pastāstījām pionieru salidojumā.

Cenšamies sev ieaudzināt vienu no labākajām ļeņinieša īpašībām – neapmierināšanos ar sasniegto. Mēs neapmierināties ar sasniegto, bet pastāvīgi tiecamies uz jauniem panākumiem. Tūlīt pēc salidojuma mēs no jauna ņemsim plecos mugursomas un dosimies savākt materiālus par Viļakas pagātņi, pētīt un meklēt, ko slēpj sevī dzimtā zeme.

Pionieri – tehniķi neatpaliek no lielā darba. Mēs atceramies biedra Staļina kādreiz teiktos vārdus, ka “tehnika izšķir visu”. Tas tikai norāda uz tehnikas milzīgo lomu mūsu Dzimtenes dzīvē. Mēs zinām, ka tehnika ir tā, ar kuras palīdzību noārdīs robežu starp pilsētām un laukiem, starp garīgo un fizisko darbu. Tehnika – varenākais ierocis cilvēka rokās cīņai par pilnīgu uzvaru pār dabu.

Mēs pionieru salidojumam pagatavojām albumus. Galvenie no tiem: “PSRS republikas”, “Ļeņina un biedra Staļina dzīve”, “Pilsēta varone”, “Padomju sieviete” un “Komjaunieši varoņi lielajā Tēvijas karā”.

Katrs pionieru posms savācis daudz folkloras: teikas, pasakas, mīklas, tautas dziesmas, parunas, sakāmvārdus.

Mēs, jaunie ļeņinieši, neaizmirstam, ka mūsu galvenais uzdevums – teicami mācīties, būt citiem bērniem par paraugu. Mūsu sociālistiskai Dzimtenei, komunisma celtniecībai vajadzīgi izglītoti cilvēki, kas spētu veikt lielus un atbildīgus uzdevumus.

Mēs arī turpmāk strādāsim tā, lai visas tautas pasaulē ātrāk sasniegtu saulaino komunismu!”

Tikpat uzticams okupācijas varas kolaborants ir arī Ilmāra Rimšēviča tēvs, kura biogrāfija grāmatā “Brālība kvadrātā” aprakstīta šādi:

“Beidzis vēsturniekus, Ilmāra tēvs Boriss Josifovičs Rimšēvičs 1959. gadā sāka strādāt Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā kā zinātniskais līdzstrādnieks.

Bet pa karjeras kāpnēm viņš sāka virzīties 1961. gadā līdz ar iestāšanos Padomju Savienības Komunistiskajā partijā – viņam muzejā uzticēja nu jau nodaļas vadīšanu. 1969. gadā Boriss Rimšēvičs pārgāja uz kompartijas darbu, nedaudz vairāk kā gadu nostrādājot par instruktoru Rīgas pilsētas komitejas Aģitācijas un propagandas daļā. Tam sekoja augstākais pakāpiens viņa kompartijas nomenklatūras darbinieka karjerā – Rīgas pilsētas Maskavas rajona partijas sekretārs. (..)

Tālākā karjera Borisu Rimšēviču aizveda nevis uz nākamo kāpienu vēl augstāk kompartijas aparātā, bet uz Latvijas PSR Valsts televīzijas un radioraidījumu komitejas kadru daļas vadītāja amatu – iestādi, kas bija tieši atbildīga par kompartijas ideoloģijas propagandu. Amats iestādē, ko pēc būtības var nosaukt par Padomju Latvijas propagandas ministriju, netika uzskatīts par partijas nomenklatūras amatu, vienlaikus tā bija stratēģiska iestāde, kuras kadru daļas vadītāju – cilvēku, kurš tieši ietekmēja to, lai medijos nonāktu tikai ideoloģiski uzticami kadri, – nevarēja iedomāties neatkarīgu no kompartijas un VDK roku rokā vadītās ideoloģiski represīvās sistēmas. (..)

Latvijas PSR Valsts televīzijas un radioraidījumu komitejas kadru daļu varēja vadīt tikai tāds cilvēks, kuram VDK uzticējās, un šīs daļas darbiniekiem bija tiešs kontakts ar VDK 5. daļas 2. nodaļu, kas pieskatīja radošo inteliģenci...”

Augot šādā padomju kolaborantu – nomenklatūras – ģimenē, Ilmārs Rimšēvičs astoņdesmito gadu otrajā pusē tiek pie tādiem labumiem, kas “parastajiem cilvēkiem” pat sapņos nerādītos: te ir, piemēram, gan “spectūre” uz Somiju 1987. gadā, gan viņa un vēl astoņu studentu brauciens uz ASV nākamajā gadā.

Šis ir laiks, kad okupācijas varas struktūras un pirmām kārtām Valsts drošības komiteja vēl stingri kontrolē (un parasti arī diriģē) visus braucienus uz “kapitālistisko pasauli”, un likumsakarīgi ir tajā pašā “Brālība kvadrātā” izteiktie pieņēmumi attiecībā uz Ilmāra Rimšēviča tāda vai citāda veida sadarbību un “prelimnākšanu”:

“Sevišķs brauciens jeb “spectur”, kā to padomju laikā dēvējusi VDK, ir piesegbrauciens, kurā starp grupas dalībniekiem iefiltrēti viens vai vairāki čekisti. (..) Vai Ilmārs Rimšēvičs, par spīti sava tēva karjerai un kontaktiem, varēja nezināt un nesaprast 1987. gada Somijas “spectūres” īpašos apstākļus, vismaz pagaidām paliek retorisks jautājums. (..)

VDK kartotēka par visiem no LPSR uz ārzemēm izbraukušajiem. Pārbaudot septiņus no astoņiem braucējiem, 1988. gada datos atradās seši, arī Ilmāra Rimšēviča vārds. Visus vieno atzīme, ka viņi togad devušies uz ASV. Tas apstiprina kā minimums to, ka VDK izbraukušos studentus ir anketējusi un VDK bija teikšana pār to, vai viņu PSRS ārzemju pases saņemšanai un izlidošanai uz ASV tiks dota zaļā gaisma.”

Tie gan, protams, ir tikai pieņēmumi, nevis pierādījumi. Taču paradoksālā kārtā visizteiksmīgākā šai sakarā ir paša Ilmāra Rimšēviča klusēšana. Nesen klajā nākušajā grāmatā “Aprakt dzīvu pie karātavām” viņam ir bijusi iespēja gari un plaši izteikties par visiem viņam svarīgiem jautājumiem, un tostarp grāmatā atrodamas arī piecarpus lappusītes, kurās Ilmārs Rimšēvičs izklāsta versiju par savu “Amerikas veiksmes stāstu”, kura rezultātā viņš pirmais no Latvijas studentiem pēc neatkarības atjaunošanas ieguvis MBA grādu. Ilmārs Rimšēvičs sevi slavē gan par brīvdomību, gan par uzdrīkstēšanos, taču šajās lappusēs velti meklēt burtu salikumus “PSKP” vai “VDK”. No to pieminēšanas viņš rūpīgi izvairās.

Taču, lai nu kā, 1992. gadā līdz ar Einaru Repši, kuram no bankām nav ne mazākās nojēgas, bet kurš toties ir nācis no disidentu un neatkarības cīnītāju aprindām, Latvijas Bankas vadībā nonāk cilvēks ar izglītību un zināšanām šajā jomā, kurš savukārt ir “tīrasiņu” okupācijas varas kolaborantu saimes pārstāvis. Un realitāte ir tāda, ka tieši istrebiķeļu, staļinistu un nomenklaturščiku ģimenes pārstāvis Ilmārs Rimšēvičs kļūst par reālo Latvijas Bankas praktiskā darba vadītāju un organizētāju.

Latvijas Banka tagad Ilmāra Rimšēviča pilnvaras un pienākumus raksturo šādi:

“I. Rimšēvičs Latvijas Bankas prezidenta vietnieka pienākumus pildīja no 02.07.1992. līdz 20.12.2001., savukārt Latvijas Bankas valdes priekšsēdētāja amatā tika apstiprināts ar Latvijas Bankas padomes 27.08.1992. lēmumu. Valdes priekšsēdētāja pienākumus I. Rimšēvičs pildīja līdz 20.01.2002.

I. Rimšēvičs kā prezidenta vietnieks aizvietoja Latvijas Bankas prezidentu tā prombūtnes laikā, savukārt kā valdes priekšsēdētājs organizēja un vadīja Latvijas Bankas praktisko darbu.

Pamatā Latvijas Bankas vadības atbildības sadalījums bija noteikts likuma “Par Latvijas Banku” III nodaļā.

21. pants. Latvijas Banku pārvalda bankas padome un valde. Bankas padomes sastāvā ir 8 cilvēki: bankas prezidents, viņa vietnieks un 6 padomes locekļi.

Bankas padomi vada bankas prezidents vai viņa vietnieks.

23. pants. Latvijas Bankas praktiskā darba veikšanai un operatīvajai vadīšanai bankas padome izveido pastāvīgi strādājošu valdi 6 cilvēku sastāvā.

Valdes priekšsēdētāju apstiprina bankas padome pēc bankas prezidenta ieteikuma.

Pārējos valdes locekļus bankas padome apstiprina pēc valdes priekšsēdētāja ieteikuma.

27. pants. Latvijas Bankas valde veic bankas praktiskā darba operatīvo vadīšanu, realizē bankas padomes direktīvas naudas apgrozības un kredītiestāžu uzraudzības jomā, sagatavo sēdēs izskatāmos jautājumus, izstrādā bankas padomes lēmumu projektus.

[Redakcija no 01.07.2001.] Latvijas Bankas valde vada bankas darbu, īstenojot Latvijas Bankas padomes lēmumus naudas politikas un citās bankas darbības jomās.

28. pants. Latvijas Bankas prezidents vada bankas padomi un atbild par tās darba sekmīgu organizāciju.

Bankas prezidents apstiprina Latvijas Bankas struktūru, pieņem darbā un atbrīvo no darba Latvijas Bankas darbiniekus.

Bankas prezidents pārstāv Latvijas Banku attiecībās ar citām bankām, valsts un pašvaldību iestādēm Latvijā, starptautiskajām finanšu un kredīta organizācijām.

Latvijas Bankas prezidents var piedalīties Latvijas Republikas valdības sēdēs.

Latvijas Bankas prezidenta prombūtnes laikā viņa tiesības un pienākumi pāriet viņa vietniekam vai arī personai, kas iecelta ar īpašu pavēli.

29. pants. Latvijas Bankas valdes priekšsēdētājs organizē un vada Latvijas Bankas praktisko darbu, īstenojot bankas padomes un valdes pieņemto lēmumu izpildi. Latvijas Bankas valdes priekšsēdētājs ir tiesīgs piedalīties Latvijas Republikas valdības sēdēs bankas prezidenta pilnvarojumā vai viņa prombūtnes laikā, kā arī pārstāvēt Latvijas Bankas intereses.”

Pēc būtības tas nozīmē: deviņdesmitajos gados Ilmārs Rimšēvičs formāli ir otrais svarīgākais cilvēks bankā, taču praktiski nozīmīgāks ir valdes priekšsēdētāja amats, viņam ikdienā vadot banku, savukārt prezidenta vietnieka amats faktiski “iedarbojas” Einara Repšes prombūtnē, kad Ilmārs Rimšēvičs pilda arī viņa pienākumus. Kas savukārt nozīmē – visā, kas ar Latvijas komercbankām notiek deviņdesmitajos gados, pirmām kārtām ir tieši Ilmāra Rimšēviča atbildība...

1993. gadā “noguldījumu firmas” “Ābelītes” un “Latgalītes” pamazām pazūd, atstājot aiz sevis saniknotu, bešā atstātu noguldītāju tūkstošus. Taču iedzīvotājiem nav jāuztraucas par to, kur likt savus liekos naudas līdzekļus, – ir taču komercbankas, kuras atšķirībā no šaubīgajām noguldījumu firmām licencē un rūpīgi uzrauga Einara Repšes (un viņa ēnā – Ilmāra Rimšēviča) vadītā Latvijas Banka.

Un ne jau šā tā uzrauga – 1993. gada beigās Einars Repše Latvijas tautai publiski apsola galveno uzmanību pievērst ne tikai lata stabilitātei, bet arī banku sistēmas stabilitātei un sakārtošanai; tā paša gada rudens pusē pa Saeimas kabinetiem sāk ceļot arī Banku likuma projekts. 1994. gada pavasarī savam priekšniekam publiski piebalso arī Latvijas Bankas prezidenta tālaika padomnieks Uldis Klauss: banku sistēma esot “diezgan stabila, bet vēl ne perfekta”.

Bankas arī uzrāda to, kas plašām tautas masām izskatās pēc iespaidīgiem panākumiem. Piemēram, “Vācijas–Latvijas bankas” aktīvi 1993. gada laikā palielinās no 180 tūkstošiem līdz 80 miljoniem latu, un bankas prezidents Ģirts Melbārdis (vēlāk mainīja uzvārdu uz Rungainis) presei valstiski paziņo: “Bankas ir tās, kas Latvijai var daudz palīdzēt. Nākotnē Latvija varētu kļūt nozīmīgāks finanšu centrs nekā Stokholma.”

Viņam piebalso arī cits tolaik pazīstams cilvēks, “Parex bankas” viceprezidents Viktors Krasovickis: “Bankai bija ļoti veiksmīgs gads. Varbūt nebija tik veiksmīgs kā iepriekš. Banka pērn uz vienu ASV dolāru nopelnīja septiņdesmit dolārus, šogad uz vienu dolāru – desmit. Bankai tas tomēr nav slikts rādītājs.”

Lielu daļu bankieru optimismā pārspēj Latvijas lielākās bankas – “Bankas Baltija” oficiāli pirmā persona, tās prezidents, ekonomisko zinātņu doktora grāda īpašnieks Tālis Freimanis, kurš 1993. gada beigās presei vēsta: “Šis bija piektais bankas darbības gads. Salīdzinot šo gadu ar iepriekšējiem četriem, var teikt, ka tajos mēs neko neesam darījuši.”

1993. gada sākumā bankai bijuši apmēram 6000 kontu, gada beigās – 240 tūkstoši kontu; 1992. gadā bankas kopējais apgrozījums bijis 85 miljardi Latvijas rubļu – tāpat 425 miljoni latu, bet 1993. gadā – jau 2,5 miljoni latu un 3,5 miljoni dolāru vidēji vienā dienā.

Vēl vairāk – sākas arī gana kuplā skaitā savairojušos banku (1993. gada beigās to skaits sasniedz visu laiku rekordu – kopumā 61) apvienošanās procesi: “Banka Baltija” apvienojas ar “Rēzeknes komercbanku”, “Sakaru banka” – ar banku “Dālderis”. Bankas arī čakli rūpējas par savu pamatkapitālu palielināšanu, un pamazām sāk samazināties arī banku solītie hiperaugstie procenti par depozītiem: 1994. gada pavasarī pat līdzšinējās rekordistes “Bankas Baltija” latu depozītprocenti sarūk līdz “tikai” 70 % gadā, ļaujot domāt, ka ar laiku arī pašmāju ražotāji varēs tikt pie kāda vietējo banku izsniegta kredīta. “No 60 bankām Latvijā vairākums pieder privāts sektoram, un kredītprocenti veidojas tirgus iespaidā. Lai cik sāpīgi būtu atzīt, visātrāk no strupceļa izvedīs tirgus,” par šo tēmu 1994. gada sākumā deklarē Einars Repše.

Tiesa, no veselā saprāta viedokļa viss izskatās daudz citādāk – Mārcis Bendiks, kas līdz 1995. gadam ieņēma dažādus amatus “Depozītu bankā”, daudzus gadus vēlāk Latvijas finanšu sistēmas pamatus skaidro šādi: “Nauda gāja diezgan grūti saprotamus ceļus, un zemākie procenti par depozītiem visā sistēmā bija 18 %. Sabiedrība bija slima šajā nozīmē no visām pusēm, ieskaitot Centrālo banku un tās vadītāju Einaru Repši, kurš uzskatīja, ka tas ir normāli.

Kādā veidā varēja nopelnīt tādas summas? Lai varētu maksāt 60 % par depozītiem, ir jāizsniedz kredīti vismaz uz 70 %. Uz ko var nopelnīt 70 % gadā pie stabilas valūtas, kā vēlāk izrādījās? Skaidrs, uz tādām lietām, par kurām labāk nedomāt. Rezultātā nauda no jebkuras sakarīgas sfēras aizplūda uz tādu, kur var nopelnīt 100 %. Es nesaku, ka tās ir noziedzīgas shēmas, lai gan noziedzīgā shēmā ir vieglāk nopelnīt 100 %. Bija arī likumīgas shēmas, bet tās bija ļoti riskantas, tās bija saistītas ar negarantētiem darījumiem Krievijas metāla un enerģētikas tirgū, kur nekad nevarēja būt drošs, ka esi samaksājis un arī dabūsi.”

Tas nozīmē – Einara Repšes un Ilmāra Rimšēviča vadītās Latvijas Bankas uzturētā sistēma veicina to, ka bankām nemaz nav un nevar būt kontroles par to, kur aiziet nauda, kas kredītņēmējiem izsniegta uz superaugstajiem procentiem. “Pati Latvijas Banka kreditēja uz 30 %. Māra Gaiļa valdība arī aizņēmas uz tādiem procentiem. Katrā ziņā šī sistēma bija ļoti nestabila, un Latvijas Banka to visādi stimulēja. Uz šī fona radās vēl viena parādība – tie, kuriem bija pieejami Rietumu dārgie kredīti, nemaksāja neko salīdzinājumā ar mūsu lētajiem. Tie, kuri varēja aizņemties par 12–14 % Vācijā, kas tur bija astronomiski augsti procenti, šeit bija ideālā situācijā.

Tas veicināja daudzu nozaru pāriešanu skandināvu un eiropiešu rokās tā iemesla dēļ, ka vietējiem nebija iespēju kreditēties, un sekas daudzus gadus vēlāk skaidri redzamas ekonomikas struktūrā. Šīs sistēmas nestabilitātei agri vai vēlu bija jāparādās, un var tikai pabrīnīties par uzraugošo institūciju tuvredzību, kas robežojās ar vienkāršu stulbumu,” saka Mārcis Bendiks. Atgādināsim: Einars Repše banku lietās bija nevēga, toties viņa vietniekam un reālajam Latvijas Bankas praktiskās darbības organizētājam un vadītājam Ilmāram Rimšēvičam šāda attaisnojuma nav, – viņš pats ir izlielījies ar savu tiem laikiem izcilo izglītību tieši finanšu jomā.

Jau tā paša 1993. gada beigās parādās pirmie “kritušie”. Pirmais pamanāmais “nelaiķis” novembrī ir banka “Lotta”, kas lielu daļu savu līdzekļu – kuri nākuši no noguldījumiem – aizdevusi pati savam dibinātājam,